

nagrado, toda le takšno, ki mu jo zares lahko da, in to neposredno po posegu. Izogiba naj se pa obljub, ki jih ne more izpolniti!

Pri večjem otroku nam to navadno že uspe, če apeliramo na njegov pogum.

Pubertetniki imajo seveda že drugačne zahteve kakor majhni otroci; čeprav so deloma še vedno otroci, si močno želijo posnemati odrasle, predvsem pa si želijo, da ravnamo z njimi kakor z odraslimi. Zato tudi jih tako zelo prizadene kakršnokoli podcenjevanje v tem pogledu. In kolikokrat pozabljamo na vse to!

Ločitev otroka od staršev pa ne prizadene samo otroka, temveč tudi starše, posebno še otrokovo mater. Zato mora sestra pomirjevalno vplivati tudi na otrokove starše. Naj se z njimi vpričo otroka mirno pogovori in jih potolaži. Če otrok opazi, da je mati pomirjena in da zaupa sestri, ji bo zaupal tudi sam in se počutil pri njej varnega. V razgovoru s starši naj bo naravna, neprisiljena, polna razumevanja in takta.

In kako naj končam?

Dobro ali slabo počutje otroka v kaki zdravstveni ustanovi je v veliki meri odvisno od vsebine in načina dela medicinske sestre. Ta mora vedno imeti pred očmi, da želimo vrniti staršem in družbi ne le telesno, temveč tudi duševno zdravje otroka!

Olga Djonlagić,

inštruktorica za nego otroka
na medicinski srednji šoli v Mariboru

Sprehod po Etiopiji

Med. s. Mira Fridgar

Kar v zadregi sem, če pomislim, kako naj na skopih nekaj straneh prikažem obsežno deželo vzhodne Afrike — Etiopijo. Po svoje zanimivo je že, ko vam med drugim postrežejo tudi z razglednicami raznih motivov, na njih pa piše: »Dežela, kjer sije sonce trinajst mesecev«. To je v nekem smislu res, saj se celo v dnevih največjega dežja za kako uro pokaže sonce. Drži tudi, da šteje leto v Etiopiji trinajst mesecev, ker uporabljajo drugačen koledar kakor drugod po svetu. No, trinajsti mesec je vsekakor najkrajši, saj šteje le pet ali šest dni, vsi drugi pa imajo po trideset dni.

Etiopija je obsežna dežela, vsaj petkrat tolikšna kot Jugoslavija. Približno dve tretjini ležita na gorskem višavju, ena tretjina pa se spušča k morju. Na tem velikem področju živi okoli 20 milijonov ljudi.

Podnebje je zelo različno. Zaradi bližine ekvatorja je prijetno toplo tudi na višavskih področjih, kjer je klima podobna naši v mesecu maju, kadar je ta topel in sončen. V nižjih predelih pa je seveda zelo toplo in doseže temperatura tudi do 50 stopinj C.

Etiopski narod sestavljajo nešteta plemena, ki govorijo različna narečja in se med seboj razumejo le malo ali pa sploh ne. Uradni jezik je amharski. To je me-

šanica hebrejščine in arabščine. Čeprav uporablja ta jezik razmeroma malo ljudi, so ga uvedli v urade in šole. Velik odstotek prebivalstva pa govori v posameznih pokrajinah še razne druge jezike (galinija, tigrinja in somalščina).

Prehrana Etiopcev je po vsej deželi precej enotna, pač pa se plemena med seboj nekoliko razlikujejo v oblačenju, v folklori in še drugih običajih, vendar mora tujec živeti med njimi dolgo časa, da to opazi tudi sam. Ljudje so vitki, prijetne zunanosti, lepe čokoladne barve. Imajo močne kodraste lase, prijetne temne oči in nadvse lepe in zdrave zobe. Prvi Etiopci so mešanica Hamitov in Semitov. Verjetno je bila njihova prvotna domovina južna Arabija. Med nekaterimi plemeni pa je možno zaslediti podobnost s prebivalci centralne Afrike. No, še bi lahko naštevala posebnosti in opažanja, vendar sem se namenila, da se tu omejim predvsem na zdravstveno ureditev te dežele.

V Etiopiji so vaški vrači — hakimi — stoletja zagovarjali bolezni, puščali bolnikom kri, kirurške posege pa so opravljali z grobim orodjem. Še pri sorazmerno mladih ljudeh najdemo brazgotine na licu, nastale po ranah, ki so jim jih zadajali ob posameznih boleznih. Več ko ima kdo na licu brazgotin, toliko večkrat se je mlad najbrž zdravil ali bil bolan.

Nekako leta 1866 so prišli v Etiopijo prvi švedski misijonarji, ki so ljudem pomagali z zdravili in nasveti. To je bilo prvič, da so tujci posegali v etiopske zadeve. Ljudje so se otresali vpliva tujcev in tako odklanjali tudi njihovo zdravstveno pomoč. Slabe življenjske razmere in razne nalezljive bolezni so bile vzrok precejšnje umrljivosti med temi misijonarji, nekaj pa so jih spravili s sveta tudi domačini. Leta 1895 ponovno zasledimo prihod misijonarjev. Njihovi otroci so danes na vodilnih mestih zdravstvene službe v Etiopiji (dr. Hylander — šef svetovalec na ministrstvu zdravja, suster Karin Holmer — direktorica sestrške šole Rdečega križa).

Vse od leta 1905 pa do nedavnega so prihajale sem skupine misijonarjev iz različnih dežel. Poskušale so ustanoviti zdravstvene institucije in priučevati zdravstvene kadre, res »priučevati«, ker o kakem rednem šolanju v tem času ne moremo govoriti.

Leta 1909 je bila v Adis Abebi zgrajena prva bolnišnica, zares prva v deželi. Zgraditi jo je dal znani in napredni cesar Menelik II. Sprva je bila vojaška bolnišnica. Osebe in opremo so dali Rusi. Pozneje so jo preuredili v splošno bolnišnico in je še danes ena največjih. Prav v tem času je nastavljenih tam veliko jugoslovanskih zdravnikov, tudi glavna medicinska sestra je naša rojakinja. Po ustanovitvi te bolnišnice so se polagoma odpirale še druge, tako da jih je v Etiopiji danes okoli sedemnajst. Značilno za te bolnišnice je, da jih z osebjem in opremo oskrbijo drugi narodi. Bolnišnice nosijo imena znanih ali zaslužnih etiopskih knezov, domačini pa jih imenujejo kar po narodih, ki so jih ustanovili. Tako imajo v sami Adis Abebi — rusko, ameriško, Gandijevo in še druge bolnišnice. Omenila bi še hospital sv. Pavla. To je brezplačna bolnišnica ali, kot ji rečejo, »bolnica za reveže«. V njej dela veliko število jugoslovanskih zdravnikov. Ker mnogi pri nas mislijo, da je to naša bolnišnica v Etiopiji, bi rada pojasnila, da so jo odprli in opremili Etiopci sami, naša »tehnična pomoč« pa daje le strokovne kadre.

Vse bolnišnice so splošnega tipa. Specializirane so le porodnišnica, ginekološka in otroška bolnišnica ter bolnišnica za tuberkulozo. Poseben zavod zaprtega tipa je leprozorij. To je precej veliko naselje. V sredini je bolnišnična zgradba, daleč okoli pa hišice, kjer žive leprozne družine.

V vseh naštetih ustanovah so zdravniki v glavnem tujci. Tudi glavne sestre so navadno iz tujine. V zadnjih desetih letih pa že opažamo porast zdravnikov — domačinov.

Zdravstvena služba zunaj bolnišnic je šele v razvoju. Dokaj dobro organiziran je protituberkulozni dispanzer. Čeprav patronažna služba še ni urejena, kar dobro opravlja svoje naloge, kot je odkrivanje jetike, besežiranje, ambulantno zdravljenje idr.

Spričo dejstva, da so spolne bolezni endemične, so leta 1957 v Adis Abebi ob pomoči SZO odprli antivenerični dispanzer. Ta ima nalogo, da odkriva in zdravi venerične bolnike, hkrati pa poučuje in vzgaja bolnike in njihove svojce.

Ustanovljen je tudi Center za raziskovanje malarijskih področij. Prav velika ustanova je Center za kontrolo lepre. Delo v njem je dobro organizirano. Zdravniki, sestre in posebni sanitarni tehniki hodijo po vsej deželi. Bolnike, ki so potrebni hospitalizacije, napotijo v bolnišnice, druge pa zdravijo po domovih in jih med zdravljenjem pogosto kontrolirajo.

Zdravstvene oblasti posvečajo vso skrb asanaciji okuženih voda. Zatrreti poskušajo vrste parazitarnih bolezni, za katerimi ljudje obolijo, če se v takih vodah kopljejo. Prav v zadnjem času delajo poskuse z gojenjem posebne rastline, ki onemogoča razvoj parazitov. Če bodo ti poskusi uspeli, bo za deželo velika pridobitev, za zdravstveno službo pa lep napredek.

Zdravstvenih kadrov v Etiopiji je silno malo. Zdravniki so se do sedaj šolali v tujini. Nedavno pa so odprli medicinsko fakulteto v Adis Abebi in s tem omogočili študij medicine v domači deželi.

Prva medicinska sestra v Etiopiji je bila hči sedanjega vladarja. Šolala se je v Angliji. Po osvoboditvi dežele se je vrnila v domovino. Delala je v bolnišnici Lekempte. Predvsem je navduševala dekleta in mlade žene za sestrski poklic. Umrila je mlada, na porodu. V Adis Abebi se bolnišnica imenuje po njej. Pet drugih etiopskih deklet se je šolalo v Angliji, Švici, Švedski in Bejrutu. Leta 1949 so odprli šolo Rdečega križa v Adis Abebi in leta 1953 so diplomirale prve medicinske sestre v Etiopiji. Danes je v tej deželi šest šol za medicinske sestre. Pouk traja tri leta in pol. Program je povzet po angleških in ameriških šolah.

Bolničarji nimajo redne šole. Na delo v bolnišnico sprejmejo dekleta, ki znajo pisati in brati. Po dveh letih so pripuščene k izpitu, ki ga delajo na ministrstvu za zdravstvo. S tem pridobe pravico do dela v osnovni nega (elementary dressers). Nato so čez nadaljnji dve leti zopet pripuščene k izpitu. Če ga opravijo, dobijo naziv (advanced dressers) bolničarja.

Poleg šole so še razni tečaji za izobraževanje tehnikov v malarijski antivenerični in podobnih službah.

Najvišja zdravstvena oblast je ministrstvo za zdravstvo, ki programira zdravstvo za vso državo. Temu analogno je urejena po okrajih zdravstvena služba. Pod ministrstvo za zdravstvo spadajo tudi šola za slepe, dečji dom, dom za stare ljudi in dom invalidov.

S tem sestavkom sem imela namen na kratko orisati nekatere zanimivosti v Etiopiji, zlasti pa poudariti prizadevanje za zdravstveni napredek v tej deželi. Želela sem prikazati vsaj lahen odtенок dela, truda in življenja v čudoviti Etiopiji, ki je očarljiva in strašotna obenem. Revščina, glad, bogastvo, veselje, petje in jok — vse se med seboj prepleta in dopolnjuje. Vse pa obseva sonce, in to trinajst mesecev na leto.